

SONS D'UNA NISSAGA

LA MÚSICA
DELS GÜELL

SONIDOS DE UNA ESTIRPE
LA MÚSICA DE LOS GÜELL

SOUNDS OF A LINEAGE
THE MUSIC OF THE GÜELL FAMILY

GAUDÍ
PALAU
GÜELL

Diputació
Barcelona

María Sanhuesa Fonseca

SONS D'UNA NISSAGA

LA MÚSICA DELS GÜELL

SONIDOS DE UNA ESTIRPE
LA MÚSICA DE LOS GÜELL

SOUNDS OF A LINEAGE
THE MUSIC OF THE GÜELL FAMILY

GAUDÍ
PALAU
GÜELL

TEXT

María Sanhuesa Fonseca

COORDINACIÓ

Palau Güell

EDICIÓ I PRODUCCIÓ

Gabinet de Premsa i Comunicació de la Diputació de Barcelona

DISSENY GRÀFIC

Xavi Pujol

TRADUCCIÓ DELS TEXTOS

Anexiam SL

IMPRESSIÓ

CBS Innova

AGRAÏMENTS

Eusebio Güell de Sentmenat · Juan Güell de Sentmenat · Carmen Güell Malet · María Luisa Güell de Sentmenat
Saskia Hagemeyer i Frederic Vidal · Consol Oltra · Biblioteca de Catalunya · Biblioteca Nacional, Madrid
Laura Espert Moreno i Marta Grassot (CEDOC) · Enrique Campuzano Ruiz · Luís Alberto Alonso Ortiz
Ángel Medina Álvarez · Francesc Cortès i Mir · Ramón Sobrino i María Encina Cortizo · José Ignacio Suárez García
Rubén Corchete Martínez · Albano García Sánchez · María Barnés Vigil · Hilario Oruña · Ana Gobantes
Antonio Noguera · Maite Alcalde · Belén Herrero · Estela Herrera Gancedo · Sheila Martínez Díaz

Primera edició: novembre de 2019

© de l'edició: Diputació de Barcelona

© del text: María Sanhuesa Fonseca

ISBN: 978-84-9803-894-1

SUMARI

Presentació	7
1. Eusebi Güell i Bacigalupi (Barcelona, 1846 - Barcelona, 1918). Entorn, formació i aficions musicals	9
2. La relació familiar amb els López, marquesos de Comillas. Els estiujeos reials a Comillas (1881-1882) i el seu ambient musical	17
3. Els Güell: compositores, intèrprets, musicògrafs	31
4. Els Güell a Barcelona i els seus espais per a la música	57
5. Música i músics per a la família. Mecenatge i amistats musicals	83
Bibliografia	99
Apèndixs	106
I. Catàleg musical d'Isabel Güell i López, marquesa de Castellósrius	108
II. Catàleg musical de Maria Lluïsa Güell i López	112
III. Autors i obres dedicades a diversos membres de la família Güell	112
Notes	117
.....	
Texto en castellano	134
English text	195

ABREVIATURES UTILITZADES

BC: Biblioteca de Catalunya | **BL:** British Library | **BN:** Biblioteca Nacional (Madrid)

CEDOC: Centre de Documentació, Orfeó Català | **MS:** manuscrit | **SD:** sense data

PRESENTACIÓ

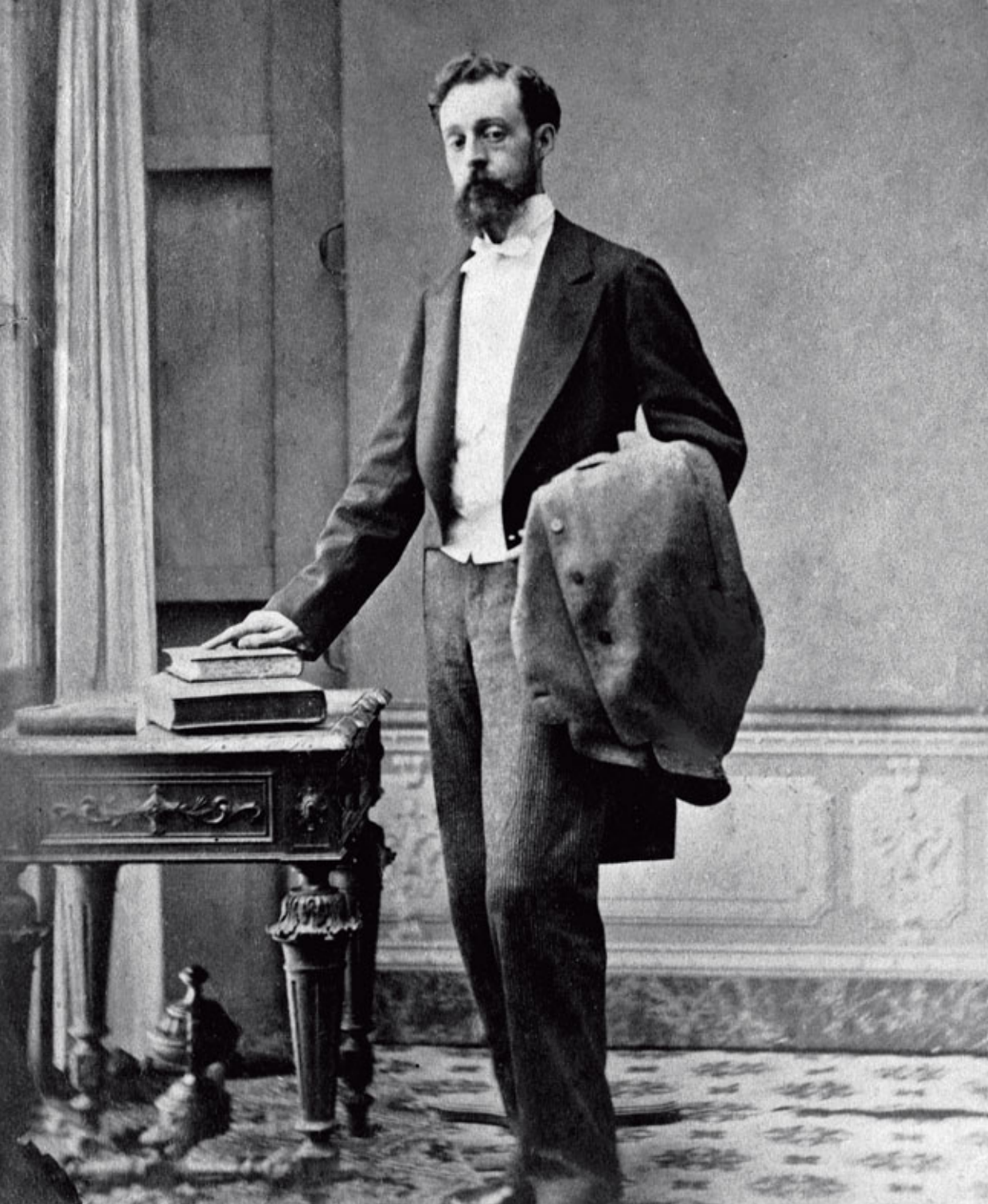
El número 7 de la col·lecció «El Palau Güell a fons» arriba amb un títol evocador: «Sons d'una nissaga. La música dels Güell», un volum que encaixa plenament en una col·lecció ja consolidada que va néixer amb la voluntat de donar a conèixer, tant als estudiosos com al públic general, la història de la nissaga Güell i d'aquest excepcional edifici dissenyat pel genial arquitecte Antoni Gaudí.

El llibre que ara es presenta el firma la doctora en Història i Ciències de la Música, María Sanhuesa, que ha elaborat un treball de recerca minuciós, generosament documentat i d'un rigor excepcional. Sanhuesa ha destacat en les seves recerques per haver editat tractats de la teoria musical espanyola del segle XVII, haver recuperat la música de l'arxiu capitular de la catedral d'Oviedo i haver reconstruït el context musical de la família Güell a Barcelona i a Comillas. Precisament aquest darrer treball és el nucli central que estructura aquest número d'«El Palau Güell a fons».

En les seves pàgines descobrirem com va ser d'important i preuat el paper de la música en l'entorn de la família Güell, les arrels musicals d'aquesta nissaga excepcional i el seu mecenatge permanent al llarg dels anys, entre moltes altres qüestions. El llibre recull, a més, un apèndix amb el catàleg musical de les dues filles d'Eusebi Güell i Bacigalupi que més van destacar en el terreny musical com a compositores i com a intèrprets: Isabel i Maria Lluïsa Güell i López. També hi trobarem un recull d'obres de diversos autors dedicades a membres de la família Güell.

En definitiva, un llibre necessari en què l'autora ha sabut reunir, en poc més de cent pàgines, la història en clau musical d'una nissaga singular, en què la música va ser, volgudament, un element imprescindible en les seves vides.

Palau Güell

► Eusebi Güell cap al 1870. © Família Güell i de Sentmenat

I

EUSEBI GÜELL I BACIGALUPI (BARCELONA, 1846 - BARCELONA, 1918). ENTORN, FORMACIÓ I AFICIONS MUSICALS

Eusebi Güell i Bacigalupi va néixer a Barcelona el 15 de desembre de 1846. El seu pare, Joan Güell i Ferrer (Torredembarra, 1800 - Barcelona, 1872) havia fet una gran fortuna a Cuba i, quan va tornar a Barcelona, va muntar diverses indústries i va contreure matrimoni amb Francesca Bacigalupi i Dulcet, descendent de banquers genovesos assentats a la ciutat des de principis del segle XIX. D'aquí prové l'amor per la cultura i la música que caracteritzarà la família.¹ La música era una senya d'identitat familiar de les tres germanes Bacigalupi: Francesca, Josefina i Camil·la. Josefina Bacigalupi, la *tia Pepa*, era una excel·lent organista. I tant Eusebi com la seva única germana, Josefina, es van criar «siguiendo las emprendedoras, religiosas e industriosas directrices de su padre y al amparo de los afectos de su familia materna, los Bacigalupi, tan dados al cultivo de la música y de la cultura».² El jove Eusebi Güell va rebre una educació de primer nivell entre Barcelona, França i Anglaterra. Es va formar el 1854 en una escola religiosa de Nimes i va cursar els estudis universitaris a Anglaterra, sempre en un ambient cultural actiu i inquiet: «Educado en la vasta cultura de los Bacigalupi, no solamente había cobrado desde fechas muy tempranas un enorme gusto por la música, las ciencias y las artes, sino que había frecuentado a los intelectuales y notables de su tiempo [...]».³

A casa de la seva àvia materna, Francesca Dulcet i Albareda, vídua de Bacigalupi, la música ja hi era molt present:⁴

Era una casa grande y antigua, situada en la calle de Aray, con pinturas de Vigatá,⁵ pintor muralista de los más considerados de finales del siglo XVIII, y un gran órgano que las tres hermanas Bacigalupi Dulcet hacían sonar con virtuosismo. Su profesor de música, excelente organista en Francia y capellán de casa, era *monsieur l'abbé Vidal*, uno de los pocos frailes que pudo escapar con vida de la vergonzosa quema de conventos de 1835.⁶

Mariano Vidal, carmelita de Vic, havia estat capellà de palau de la duquessa d'Uzès, Françoise de Talhouët-Roy (1818-1863), a prop d'Avinyó.

► Jacint Verdaguer retratat per Ramon Casas.
© Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona. Foto: Sagristà

Des de l'època del patriarca Joan Güell, la família tenia en propietat una llotja al Gran Teatre del Liceu, aleshores acabat de construir: la llotja 20 del primer pis, amb la seva avantllotja. Joan Güell va assistir a la funció inaugural del teatre el 4 d'abril de 1847, en la qual es va oferir un programa variat amb música instrumental, teatre parlat, ball i una cantata.⁷ A més era membre de l'exclusiu Cercle del Liceu.⁸

Eusebi Güell Bacigalupi viatjava sovint per negocis, sobretot a París i Londres. En aquests viatges la música sempre hi era present i, en especial, l'òpera: «En cualquiera de estas dos ciudades, que se conocía como la palma de la mano, estaba bien relacionado. La ópera, el teatro, los museos y las exposiciones constituían los mayores alicientes».⁹ El seu fill Joan Antoni Güell esmenta el seu talent pictòric quan el 1937 visita un museu a Gènova on admira un bonic quadre de tema floral firmat per Rosa Bacigalupi, i que de seguida relaciona amb l'habilitat del seu pare per a la pintura de flors.¹⁰

El 29 de novembre de 1871, Eusebi Güell va contreure matrimoni a la capella del Palau Moja amb Isabel López Bru (Santiago de Cuba, 1851-Comillas, 1924), filla d'Antonio López i López, I marquès de Comillas i posseïdor d'una gran fortuna, també d'origen cubà. Per la seva vinculació amb els Comillas, Eusebi Güell va participar en els negocis de la seva família política.

De seguida va començar a arribar la nombrosa descendència del matrimoni, que va tenir deu fills. Una prole formada en un ambient de gran activitat i inquietud cultural i musical, amb una educació marcada pels millors professors i intel·lectuals del moment, com Jaume Collell, Jacint Verdaguer, Antoni Gaudí, Narcís Verdaguer Callís o el compositor Josep Garcia Robles, als quals Eusebi Güell López —Eusebi fill— qualifica de «cómplices del idealismo» i recorda com a decisius:

[...] escogidos entre lo mejor de la intelectualidad y el resurgimiento artístico de la Cataluña de hará cuarenta años [...] Unos eran sólo amigos de la casa, pero amigos que se sabían admirados y que nos ofrecían, para nuestra asimilación o discusión, las primicias de sus concepciones y de sus teorías, la espontánea expansión de su sensibilidad artística o literaria. Con ellos hacíamos excursiones y aún viajes, y por todos conceptos les debo mi afición al arte y a la literatura.¹¹

Collell, amb veu greu de baix-baríton, i Verdaguer, amb timbre atenorat, es divertien cantant a duo en moments que van ser presenciats pels seus joves deixebles Güell.¹² A més, Eusebi Güell llegia diàriament als seus fills autors clàssics durant la seva primera joventut.¹³ Era un ambient intel·lectual estimulant, ple de novetats i propici a la tertúlia i el debat, però també d'un profund sentiment religiós inculcat per la mare, Isabel López Bru, «sentimiento que reaparece, cuando menos, como un apoyo en los momentos trágicos de la vida, para evitar los estragos de la desesperación. Ese es el mejor de los regalos que en recuerdo suyo puede una madre dejar a sus hijos: un remedio heroico para los casos de suma gravedad»¹⁴.

L'activitat i la formació musical dels Güell no es concentraven només en l'entorn familiar. Entre 1885 i 1886 van viure a Versalles per allunyar-se de l'epidèmia de còlera que hi havia a Barcelona, una estada que va ser aprofitada perquè les dues filles grans estudiessin orgue a París. El 1893 i el 1894, la família va viatjar per Europa, va visitar llocs de moda i reunió de la reialesa i l'alta societat de l'època —la Riviera francesa, Mònaco, l'Imperi austrohongarès— i va assistir a concerts i funcions d'òpera als principals teatres: «Como grandes melómanos, no faltaron a las representaciones de obras de Wagner en la ciudad de Bayreuth, ni tampoco a las representaciones de la Scala de Milán».¹⁵ Joan Antoni Güell ho narra anys més tard:

De paso para Bayreuth, a donde íbamos a oír el *Parsifal*, y donde, por fin, supimos que nos reservaba habitaciones uno de los vecinos del pueblo —tan grande era la aglomeración de gente anunciada para oír aquel año la ópera de Wagner—, nos detuvimos en Múnich, porque mis padres querían hacer una visita a la reina Isabel, que habitaba el Palacio de Nymphenburg, residencia entonces de la Infanta Paz.¹⁶

A Bayreuth, els Güell van assistir, el 1891 i el 1894, a les representacions de *Parsifal*, tal com consta a les *Fremdenlisten* o «l·listes de forasters». ¹⁷ El viatge a Bayreuth el 1894 també és narrat a les memòries d'Eusebi fill, que hi arriba amb només disset anys i un caràcter fàcilment impressionable, compte amb el bagatge d'òperes vistes des de la llotja familiar del Liceu —sobretot li agradava *Aïda*— i hi va «amb l'esperit d'un pelegrí de l'art» per assistir amb la família al *Parsifal* de 1894, any del qual no es conserven *Fremdenlisten*. ¹⁸

Però el Liceu sempre va tenir un lloc especial en la formació i aficions de la família Güell-López: «Así, todos ellos, acostumbrados a los palcos del Liceu propiedad de sus padres y abuelos, fueron siempre grandes melómanos que frecuentaron no solamente el exquisito Liceu, epicentro de la cultura y de la buena y opulenta sociedad catalanas, sino también el Teatro Real de Madrid, la Ópera de París, el Covent Garden de Londres o el selecto teatro wagneriano de Bayreuth». ¹⁹ El sistema de propietat de les llotges del Liceu feia que els seus ocupants se sentissin com a casa quan eren al teatre, com «un complemento de la vida familiar y una prolongación del hogar paterno. Sus palcos disfrutaban de un cierto privilegio de extraterritorialidad: asistían al Liceu sin por ello abandonar sus casas», ²⁰ ja que el teatre no deixava de ser «una compleja metáfora de la clase que lo había construido». ²¹ «Desde niños los Güell no faltaban a las representaciones de ópera los domingos por la tarde, eran asiduos de los palcos del Liceu de sus padres y abuelos, y fueron animados a la tertulia y al debate de las ideas». ²² Eusebi fill explica la impressió que els produïen en la seva infantesa les funcions d'òpera:

Los domingos íbamos siempre por la tarde a la Ópera; al principio íbamos al circo y después empezamos a preferir la Ópera. En las discusiones que en el antepalco y durante los entreactos promovíamos sobre nuestras preferencias, recuerdo aún la voz de nuestro viejo criado Ramón, que no admitía que se comparara la verdad del circo con la mentira del teatro; entonces le decíamos que las bofetadas de los *clowns* no eran verdad y se ponía furioso. ²³

Comte de Güell des del 9 de juliol de 1908, industrial i home de negocis, actiu en la política i implicat en comitès i societats molt diversos, Eusebi Güell també va formar part d'associacions i institucions culturals i musicals a les quals va donar suport amb la seva presència i la seva fortuna. Va ser membre del comitè que promovia l'enviament d'obres de pintors catalans a l'Exposició Internacional de Munic, ²⁴ de la junta per a la restauració del monestir de Ripoll, ²⁵ membre del Centre Excursionista de Catalunya, un dels fundadors de la publicació periòdica *La Renaixensa*, president dels Jocs Florals de 1900 i del Centre Català. Va ser soci protector de l'Associació Musical de Barcelona juntament amb Aleix